

“Çarkçı Tiyatro Lisans Öğrencileri Performans Kaygısı Ölçeği” Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*

Çarkçı Undergraduate Drama Students Performance Anxiety Scale Validity and Reliability Study

Jaklin ÇARKÇI^{1,2} , Çare SERTELİN MERCAN³

DOI: 10.26650/CONS2021-993015

*Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

¹Doç. Dr, İstanbul Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü, Opera Ana Sanat Dalı, İstanbul, Türkiye

²T.C. Kültür Bakanlığı, Devlet Opera ve Balesi, Türkiye

³Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ORCID: J.Ç. 0000-0001-9214-1473;
Ç.S.M. 0000-0002-5594-1196

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Çare SERTELİN MERCAN,
İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
E-posta/E-mail: sertelin@iuc.edu.tr

Başvuru/Submitted: 12.09.2021

İlk Revizyon/Revision Requested: 11.11.2021

Son Revizyon/Last Revision Requested: 06.12.2021

Kabul/Accepted: 10.12.2021

Online Yayın/Published Online: 00.00.0000

Atıf/Citation: Çarkci, J. & Sertelin Mercan, C. (2021). “Çarkçı tiyatro lisans öğrencileri performans kaygısı ölçeği” geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Konservatoryum - Conservatorium*, 8(2), 203-221.
<https://doi.org/10.26650/CONS2021-993015>

ÖZ

Çalışmanın amacı, konservatuvar tiyatro lisans programında öğrenimlerini devam eden öğrencilerin sınav ve temsillerle ilgili performans kaygı düzeylerinin ve kaynaklarının belirlenmesine yardımcı olacak bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırmanın evrenini Türkiye’de üniversite konservatuvarlarında öğrenim görmekte olan tiyatro bölümü öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini 207 (104 kadın, 103 erkek) lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan katılımcılara pilot çalışma sonucunda kalan 25 madde uygulanmış, madde korelasyon puanı .25’ten küçük olan ve birden fazla boyutta yüksek faktör yükü olan ayrıca yükler arasındaki farkın .10’dan düşük olan maddeler çıkartılmıştır, kalan 19 madde KMO .847 olarak hesaplanmıştır. Toplam varyansın %58,835 olarak açıklandığı görülmüştür. Birinci faktörde 4 ($\alpha=,795$), ikinci faktörde 5 ($\alpha=,707$), üçüncü faktörde 4 ($\alpha=,702$), dördüncü faktörde 3 ($\alpha=,725$), beşinci faktör 3 ($\alpha=, 882$) madde yer almıştır. Ölçek toplam 19 maddeden oluşmuştur ($\alpha=, 864$). Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları mükemmel uyum ve kabul edilebilir uyum aralığında değişmektedir. Test-tekrar test analizi sonucunda güvenirlilik katsayısı ,995 olarak hesaplanmıştır. Katılımcılara Liebowitz sosyal kaygı ölçeği uygulanmış ve performans kaygısı ölçeği ile düşük düzeyde ancak anlamlı ilişkiler ortaya koyduğu saptanmıştır. Sonuç olarak, Çarkçı Tiyatro Lisans Öğrencileri Performans Kaygısı Ölçeği 19 maddeden oluşan, beş faktörlü ve 5’li Likert tipinde bir ölçektir.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro Öğrencileri, Performans Kaygısı, Ölçek Geliştirme

ABSTRACT

The aim of the study is to develop a scale to determine the level and causes of anxiety regarding stage performance or in evolutionary settings among undergraduate drama students at the conservatories of universities in Turkey. The study sample comprised 207 undergraduate drama students (104 female and 103 male participants). Initially a pilot study was conducted with 100 participants. Following the analysis of the pilot study, the remaining 25 items were applied to the 207 participants. Six items with item correlation scores less than 0.25, those with high-factor loading in more than one dimension, and a difference of less than 0.1 between the loading correlations were removed. The Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) value of the remaining 19 items was calculated as .847. The total variance explained was 58.835%. First factor had

four items ($\alpha=.795$), second comprised five items ($\alpha=.707$), third had four items ($\alpha=.702$), fourth contained three items ($\alpha=.725$), and fifth carried three items ($\alpha=.882$). The scale comprised 19 items in total ($\alpha=.864$). A confirmatory factor analysis of the scale yielded varied results, from perfect fit to acceptable fit. The test–retest reliability coefficient was calculated as .995. Moreover, the Liebowitz Social Anxiety Scale was applied. A significant relationship between these results and those obtained from the performance anxiety scale was revealed. Consequently, the Çarkçı Undergraduate Drama Students Performance Anxiety Scale, a five-factor and 5-point Likert-type scale comprising 19 items, was developed.

Keywords: Drama Students, Performance Anxiety, Scale Development

EXTENDED ABSTRACT

The knowledge and skills that stage performers and performing art students acquire during their education can have significant direct effects on their future performance, professional achievements, and bio–psycho–social status. High levels of performance anxiety may act as obstacles to artists’ education and stage performance. Detecting performance anxiety at its onset can prevent the development of other disorders. The purpose of this study is to develop a scale to gauge performance anxiety levels and evaluate the causes of anxiety of undergraduate drama students at university conservatories in Turkey.

This research comprised theater department students at the conservatories of state and foundation universities in Turkey. The sample comprised 207 undergraduate students (104 female and 103 male students) having been a part of theater programs at the conservatories of state and foundation universities in nine different provinces of Turkey between 2017 and 2019.

The scale development study began with interviews of 25 students. An item pool was prepared within the framework of the data obtained from the interviews and by referring to the related literature. The item pool was examined by five academicians from the theater arts and the guidance and psychological counseling departments.

The first phase of the study (pilot study) was carried out on 100 drama students. Factor analysis was started with 30 items. Items with item correlation scores of less than 0.25, a high factor loading in more than one dimension, and a difference of less than 0.1 between the loading correlations were removed. After the pilot study, 25 items remained, which were then applied to the 207 participants. Once again, items with item correlation scores of less than 0.25 and a high factor loading in more than one dimension, together with those where the difference between the loadings was less than 0.1, were removed.

Through this analysis, 6 items were removed, and the Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) value for the remaining 19 items was calculated as 0.847.

The total variance percentage for the 19 items was 58.835%. First factor had four items ($\alpha=.795$), second factor comprised five items ($\alpha=.707$), third factor had four items ($\alpha=.702$), fourth factor comprised three items ($\alpha=.725$), and fifth factor carried three items ($\alpha=.882$). The Cronbach’s Alfa for the total scale was calculated as $\alpha=.864$.

The results of the confirmatory factor analysis varied between “perfect fit” and “acceptable fit”. A test–retest analysis was administered to 30 students within a 15-day period. The reliability coefficient was calculated as .995. Criterion validity was measured through the circulation of the Liebowitz Social Anxiety Scale among participants. The results revealed a low but significant relationship of the Liebowitz Social Anxiety Scale with the performance anxiety scale.

The results revealed that the Çarkçı Undergraduate Drama Students Performance Anxiety Scale is a valid and reliable tool for measuring the performance anxiety of undergraduate drama students in conservatories. The subscales involved in this scale are confrontation, somatic symptoms, focus, automatic thoughts, and resilience.

Anxiety can be reduced and controlled with psycho-education, cognitive behavioral therapies, and breathing and relaxation exercises. With the existence of such a scale, the anxiety that drama students experience in the early stages of their conservatory lives can be determined; furthermore, individual or group interventions may be administered to students experiencing anxiety. It is recommended that students scoring high on this scale be informed about anxiety and stress management and coping skills. Training programs should also be developed in this direction.

Giriş

Sanat, sanatçı tarafından hissedilen duyguların, diğer bireylere aktarılmasının aracı olmanın yanı sıra izleyicinin duygularının da evrilmesini ve yoğunlaşmasını sağlar, aynı zamanda sanatçının kendisini geliştirmesine ve dönüştürmesine imkân veren evrensel bir etkileşim aracıdır. Nitekim yaşadıkları dönemler göz önüne alındığından birbirinden çok uzak oldukları düşünülebilecek iki düşünür, Aristoteles ve Freud’un kullanmış olduğu “*katharsis*” kavramı bireyin bastırılmış duygularından kurtulması ve daha sağlıklı bir ruh haline bürünmesini sağlayarak tedavi edilmesi prensibine dayanır (Cüceloğlu, 2014). Moreno’nun (1985) psikodrama çalışmaları da bireyin ruhsal sıkıntı ve çatışmalarını, bir oyunun içinde rol alarak incelemelerini ve farkındalığa ulaşmalarını sağlamaya çalışır. Kendiliğindenlik, yaratıcılık ve eylem dinamiklerini temel alan psikodrama tekniğine göre kişilerin deneyimlerini spontane bir biçimde, bir oyunun içinde rol alarak incelemeleri ve farkındalığa ulaşmaları sağlanır. Psikodrama, J.L. Moreno’nun tanımıyla, gerçeğin yeniden canlandırılmasıdır.

Tiyatro sanatının temeli, doğa ile sert bir mücadele içerisinde yaşama durumunda olan ilkel insana kadar uzanır. İlkel insanın, avlanma sırasında yaşanan olayları topluluğun diğer bireyelerine, hayvan postuna bürünerek, maskeler kullanarak, av ve avcı rollerini canlandırarak anlatma çabası tiyatro sanatının ilk örnekleridir. Antik Yunan toplumunda da şarap ve bağbozumu tanrısı olarak kabul edilen Dionisos için yapılan şenliklerin, antik Yunan komedyası ve tragedyasının temelini oluşturduğu (Gürten, 2009), Rönesans sonrası tüm Avrupa’da gelişerek günümüze kadar evrildiği kabul edilmektedir.

Sahne sanatları ve özellikle tiyatro eğitimi, diğer güzel sanatlardan farklı olarak, sanatçı adayının zaman ve mekân sınırı olmaksızın, kendinden çok farklı karakterlere bürünerek sahnede hem icracı hem de sanat nesnesi olarak beden, kişilik ve kültür değişimleri ve devinimlerini kısa süreler içerisinde pekiştirerek, alışık olduğu doğasına aykırı davranma, bu gerçek ve gerçektışı, farklı ruh durumlarını kontrol edebilme becerisinin geliştirilmesi temeline dayanır.

Bu özelliği ile sahne sanatları eğitimi, özel bir eğitim gerektirecek yeteneğe sahip bireylerin, sahip oldukları bu yetkinliklerin geliştirmesi ve sağlıklı bir şekilde profesyonelliğe hazırlanması süreci olarak tanımlanabilir. Holland (1973), meslek seçiminde yaptığı kişilik tasnifi içerisinde sanatçı/artistik yetkinliğin ayrı bir kategori olarak ele alınması gerektiğini öne sürer. Bu açıdan ele alındığında sanatçıda gelişebilecek psikolojik sıkın-

tıların kontrol edilebilmesi ve farklı aşamalarda bireysel ve çevresel faktörlerin eklenmesi ile sahneye hazırlık süreci ve performans sırasında yaşanabilecek kaygı düzeyinin hem performans verimliliği açısından hem de bireyin ruhsal bütünlüğü ve psikolojik sağlığı açısından hassasiyetle korunması gerekmektedir. Bu yönde sorun yaşayan öğrencilerin kaygılarının giderilmesi kuşkusuz öncelikle ölçülebilmesi ve nedenlerinin saptanmasına bağlıdır. Literatürde tiyatro sanat dalı öğrencilerinin mesleki performans kaygısını belirlemeye yönelik bir ölçme aracının olmadığı görülmüş ve bu çalışma ile alandaki bu eksikliğin giderilmesi hedeflenmiştir.

Performans kavramı, çoğunlukla başarı ile aynı anlamda kullanılan bir kavram olup bireylerin belirgin bir amaç doğrultusunda sarf ettikleri çaba ile elde edilen sonuç ve verimliliği tanımlar (Demirdöken, 2017). Amaçlar doğrultusunda ele alındığında örgütsel ve bireysel olmak üzere iki tür performans tanımı karşımıza çıkar. Örgütsel performans bir kurumun misyonu doğrultusunda hedeflediği verimliliği tanımlar, bireysel performans ise o örgüt içerisinde amaçlanan verimlilik için gerekli olan, bireye ait tüm fiziksel ve psikolojik katkının oranını tanımlar (Özmutaf, 2007). Sahne sanatları eğitiminde örgüt, eğitim kurumu; amaç da verilmesi gereken kaliteli eğitim öğretim olduğundan, öğrencinin başarısı hem bireysel hem de örgütsel performansla ilişkilidir.

Literatürde sahne sanatçılarının performans kaygıları ile ilgili çalışma sayısı sınırlı olmakla birlikte ağırlıklı olarak kullanılan kavram, optimal performans duygu durumu ya da akış hali kavramları ile betimlenmektedir. Optimal performans, ilk olarak 1975 yılında Csikszentmihalyi tarafından öncelikle sporcular için kullanılmış, daha sonra sahne sanatçıları için de kullanılan bir kavram haline gelmiştir (Gözmen ve Aşçı, 2016). Bireyin sergilemekte olduğu performans sırasında, kendi performansına ilişkin bilişsel değerlendirmeleri ve bu performanstan haz alması durumu, optimal performans duygu durumu ya da akış hali olarak tanımlanmaktadır. Sanatçının ya da sanatçı adayının akış halinde olduğu sürece, sadece performansı ile ilgilenmesi ve başka bir şey ile zihninin meşgul olmasının mümkün olamaması sahne performansının en önemli özelliğidir (Çetinkalp, 2011; Ada, 2011). Bu bağlamda sahne performansını etkileyen en önemli faktörler, motivasyon, öz belirleme, zorluk beceri dengesi, sosyal-fizik kaygı kavramları olarak özetlenebilir. Nitekim sahne üzerinde bireyin başarılı olabilmesi için yüksek bir motivasyonu, kendine özgü sağlıklı bir öz belirleme kararlılığı, rolün zorluk beceri dengesinin sağlanması ve sosyal fizik kaygı düzeyinin sağlıklı olması gerekmektedir (Ersöz, 2011; Çetinkalp, 2011; Ada, 2011; Kelecek, 2013; Altıntaş, 2015; İlhan, 2017). Bu birey-

sel ve çevresel faktörlerle ilişkili olarak yaşanacak psikolojik problemler ve bilişsel değerlendirmeler, bireyi performans kaygısına sürükleyebilir.

Genel anlamda kaygı kavramı bireyin endişe duyabileceği herhangi bir tehlike karşısında hissettiği tedirginlik ve abartılı korku hali olarak tanımlanırken (Budak, 2000), Manav’a (2011) göre ise strese yol açabilecek durumlarda bireyin gösterdiği endişe, üzüntü ve gerginlik gibi nahoş olan duygusal gözlenebilir tepkiler olarak ele alınmaktadır.

Performans kaygısı ise sosyal bir ortamda seyirciye karşı canlı gerçekleştirilen gösteride sanatçının yanlış bir hareketle küçük düşme korkusu yaşaması ve performansının olumsuz etkilenmesi ihtimali ile ortaya çıkan negatif duygu durum hali olarak tanımlanmaktadır (Fehm ve Schmidt, 2006). Literatür incelendiğinde performans kaygısının, sosyal kaygı probleminin özgül formlarından birinin alt boyutu olarak değerlendirildiği ve uzun süre sahne korkusu/fobisi olarak kullanıldığı görülmektedir. Tiyatro sanatçıları, müzisyenler, dansçılar ve diğer performans sanatçıları tarafından yoğunlukla yaşanan bu kaygı türü, literatürde sahne korkusu, müzisyenin stres sendromu ve müzik performans kaygısı olarak da isimlendirildiği sıkça görülmektedir (Salmon, 1990).

Performans kaygısı özellikle öğrencilerin yeterliliklerinin sınındığı durumlarda, yarışma, sınav veya dinletilerde eğitmenler tarafından negatif değerlendirilme korkusu ile performanslarının düşmesine neden olan bir duygu durumudur (Alptekin, 2012). Hem öğrencilikte hem de profesyonel hayatta süregelen ve sahne performansının yadsınamaz bir parçası olan ve otonom sinir sisteminin verdiği ‘savaş ya da kaç sinyalleri’ onucu, meydana gelen hormonal değişikliklerle, adrenalın, noradrenalin, norepinefrin nörotransmitterler salgılanır. Bedende savunma odaklı olarak otomatik gelişen bu uyarı sistemi, savaşa veya tehlikeden kaçma noktasında bireyin organlarının duruma adaptasyonunu sağlamak için yaptığı hazırlık ve türsel bir tepki olduğu unutulmamalıdır. Öğrencilerin yaşadıkları bu stres örtütüsü hakkında bilgilendirilmemesi, aslında doğal olan bu süreci negatif bir duygu durumu olarak pekiştirmelerine ve kariyerleri boyunca yaşayacakları stres girdabından kendilerini kurtaramamalarına zemin hazırlayacaktır. Oysa, çoğunlukla kaygı ile aynı anlamda kullanılan stres, bireyler tarafından kontrol edilemediğinde daha yıkıcı hale gelecek ve zaten ağırlıklı olarak sahip oldukları mükemmeliyetçi yaklaşım, tiyatro öğrencilerinin kendilerini geliştirmelerine kişiden kişiye farklılık gösterse dahi belirli oranda engelleyici bir faktör olacaktır (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Hoeksema, 2006). Kaygı kavramı geçici bir durum karşısında yaşandığında ‘Durumluk Kaygı’ olarak nitelenmesine karşın, bu durumun süre-

li neredeyse her konuda yaşanma çerçevesindeki tanımı ise ‘Sürekli Kaygı’ olarak tanımlanmaktadır (Metin, 2017). Bireyin herhangi bir kaygı verici durum karşısında yaşadığı olumsuz duygusal tepki sonucu, sempatik sinir sisteminin etkisiyle terleme, titreme, göz bebeklerinde büyüme, kalp çarpıntısı, boğaz kuruluğu, mide bulantısı gibi fizyolojik, bazen de özellikle tiyatro öğrencilerinde ciddi sorun olabilecek kekeleye, repliğini unutma, sahne trafiğini şaşırma, dikkati ve hafızayı sürdürmemeye şeklinde bilişsel problemler görülmektedir. Bu olumsuz duygular sonucu performansları hakkında arzu edilmeyen değerlendirmelerin olabileceği kaygısı, bireyin kendisi ve performansı hakkında öncelikle özgüven kaybına ve sosyal ilişkilerde bozulmalara neden olabilmektedir (Tokinan, 2013, s. 54).

Tiyatro eğitimi alma amacıyla bir araya gelen farklı kültürel ve sosyal arka plana sahip öğrencilerin aynı rolü yansıtmada farklı deneyimleri olacaktır. Gerek sahne üzerindeki yaratacakları kişilik gerekse algıladıkları benlik, farklı bir yelpazede gelişecek ve kişilik özelliklerinin de etkisiyle farklı düzeylerde kaygı yaşayacaklardır. Yaşanan kaygının en önemli temelleri öncelikle yaş, cinsiyet, kişilik ve içinde büyüdükleri aile dinamikleridir. Kişilikle ilgili literatür incelendiğinde, üniversite öğrencilerinde dışa dönük, açık, uyumlu ve öz disiplin puanları yüksek olanların kaygı düzeylerinin, içe dönük ve nevrotik puanları yüksek olanlardan daha düşük olduğu saptanmıştır (McCrea ve Costa, 1989; Burger, 2006).

Konuyla ilgili yürütülmüş az sayıdaki çalışmada sahne sanatçıları ve öğrencilerinin, yaşadıkları kaygıyı bastırmak amacı ile bazı sedatif ilaçlar, alkol ve benzeri rahatlatıcı maddeleri doktor kontrolü dışında kullandıkları bildirilmiştir (Teztel ve Aşkın, 2007; Çırakoğlu, 2013). Bu tür maddelerin kaygıyı bastırmakla birlikte sahne üzerinde bireyin performansını doğrudan etkileyecek olan zihin ve bilişsel süreçleri de olumsuz etkileyebileceği ve sürekli kullanımda ise bağımlılık riski oluşabileceği bilinmektedir (Çırakoğlu, 2013).

Tiyatro/drama bireyin zaman, mekân, kültür ve kişilik olarak kendini yalanlamayı ya da kendi alışkanlıklarının dışına çıkmayı gerektirdiğinden, diğer güzel sanatlardan daha zorlayıcı ve çok boyutlu biçimde psikolojik anlamda baskı nedeni olabileceği açıktır. Bu bağlamda sanatçının ve sanatçı adayının yaşadığı kaygıyı tespit etmek, düzeyini belirlemek, nedenlerinin anlaşılması ve önlenmesi, oyuncu adaylarının ruhsal sağlığı açısından önemli bir adım olacaktır. Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, sahne sanatları opera, bale ve tiyatro sanatçıları ve öğrencilerine yönelik sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir (Teztel ve Aşkın, 2007; Kafadar, 2009; Alptekin, 2012; Çetinkalp,

2011; Tokinan, 2013). Bu bağlamda sahne sanatları opera, bale, tiyatro sanatçıları ve öğrencilerinin performans kaygılarını ve mesleki özyeterlilik düzeylerini belirlemek bir dizi ölçme aracı geliştirilmiştir (Çarkçı, 2019). Bu çalışmanın konusunu konservatuvar tiyatro lisans öğrencilerinin, performans kaygı düzeylerini değerlendirmek üzere ölçme aracı geliştirme süreci ve ölçeğin psikometrik özelliklerinin incelenmesidir.

Yöntem

Bu çalışma konservatuvar tiyatro bölümü lisans öğrencilerinin performans kaygı düzeylerini değerlendirebilecek bir ölçme aracının alana kazandırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Öncelikle kavramsal ve kuramsal çerçeveyi oluşturabilmek amacıyla literatür taraması yapılmıştır. Madde havuzunu oluşturmak amacıyla 25 konservatuvar tiyatro öğrencisi ile görüşmeler gerçekleştirilmiş, bu görüşmeler sonrasında oluşturulan madde havuzu kapsam geçerliliği için uzman incelemesine sunulmuştur. Uzman incelemesi sonrasında oluşturulan form ile etik kurul onayları alınmış ve pilot uygulamalara başlanmıştır. Örneklem büyüklüğü ve uygunluk testleri sonrasında madde analizleri yapılmıştır. Analizler sonucunda ortaya konan yeni form, örneklem grubuna uygulanmıştır. Açımlayıcı, doğrulayıcı faktör analizleri, test-tekrar test ve dış kriter geçerliliği analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları bulgular başlığında sunulmuştur.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini Akdeniz, Anadolu, Bülent Ecevit, Çukurova, Dokuz Eylül, Hacettepe, Haliç ve İstanbul Üniversitesinin konservatuvarlarında sahne sanatları tiyatro anabilim dalında öğrenimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Gerekli izinler ve etik kurul onayı alınarak, belirtilen evrenden elverişli örnekleme yoluyla 237 tiyatro lisans öğrencisine farklı zamanlarda araştırmacı tarafından ulaşılmış ve gönüllülük esasına dayalı olarak ölçekler uygulanmıştır. Veriler katılımcıların samimi cevaplar verdiği varsayımı ile analize dahil edilmiştir. Aşağıda çalışmaya katılan öğrencilere dair dağılımlara ilişkin tanımlayıcı istatistik bilgileri sunulmuştur.

Araştırmaya katılan tiyatro öğrencilerinin %50,2'sinin (n=104) kadın, %49,8'inin (n=103) erkek olduğu belirlenmiştir. Tiyatro öğrencilerine ait yaş aralıklarına göre dağılıma bakıldığında %36,7'sinin (n=76) 18-20 yaş aralığında, %33,3'ünün (n= 69) 21-24 yaş aralığında, %30'unun (n=62) 24 ve üzeri yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Tiyatro öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf dağılımına bakıldığında %22,2'sinin (n= 46)

birinci sınıfta, %31,4'ünün (n= 65) ikinci sınıfta, %19,8'inin (n= 41) üçüncü sınıfta, %26,6'sının (n= 55) dördüncü sınıfta öğrenim gördüğü belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırmanın amacı konservatuvar tiyatro bölümü lisans düzeyindeki öğrencilerinin performans kaygısını değerlendirmek üzere bir ölçme aracı geliştirmek ve ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemektir. Bu bölümde veri toplama sürecine ve kullanılan ölçme araçlarına ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Ölçek geliştirme çalışmasına konservatuvar tiyatro bölümünde lisans eğitimi gören 25 öğrenci ile bireysel görüşmeler yapılarak başlanmış bu görüşmeler sonrasında performans kaygısı madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan maddeler tiyatro ana sanat dalından ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik anabilim dalından üç uzman tarafından değerlendirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda revize edilmiştir. Toplam 30 itemlik madde havuzu 27 madde olarak tekrar düzenlenmiştir. 5'li likert tipinde bir ölçek hazırlanmıştır. Pilot çalışma için 27 madde 100 kişilik gruba uygulanmış açımlayıcı faktör analizi sonucunda, düşük faktör yüküne sahip maddeler ölçekten çıkarılmış, kalan maddelerle analizlere devam edilmiştir.

Çarkçı Tiyatro Lisans Öğrencileri Performans Kaygısı Ölçeği: Konservatuvar tiyatro lisans öğrencilerinin, sınav ve temsillerde yaşadıkları performans kaygısını ve düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiş bir ölçektir. 100 öğrenci ile yürütülen pilot çalışmanın ardından, geçerlik ve güvenilirlik çalışması 207 konservatuvar tiyatro ana sanat dalı lisans öğrencisi ile yürütülmüştür. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda 19 madde, 5 alt boyuttan oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa yöntemi ile güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Birinci faktörü 4 maddeden ($\alpha = .795$), ikinci faktörü 5 maddeden ($\alpha = .707$), üçüncü faktörü 4 maddeden ($\alpha = .702$), dördüncü faktörü 3 maddeden ($\alpha = .725$), beşinci faktörü 3 ($\alpha = .882$) maddeden oluşmuştur. Ölçeğin tümüne ilişkin güvenilirlik katsayısı Cronbach α .864 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .985 olarak hesaplanmıştır.

Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği: Tiyatro öğrencileri performans kaygısı ölçeğinin ölçüt geçerlilik çalışması için Sosyal Kaygı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, Heimberg, Horner, Juster ve diğerleri (1999) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Soykan, Özgüven ve Gençöz (2003) tarafından yapılmıştır. Toplam 24 madde dördümlü Likert tipinde

de kaygı ve kaçınma olmak üzere iki alt boyuttan oluşan öz bildirim dayalı bir ölçme aracıdır. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliliği .97, bütün ölçek maddeleri için cronbach alfa .96 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Faktör analizi, sosyal bilimlerde ölçek geliştirme çalışmalarında yapı geçerliliğine ilişkin kanıt elde etmek, ölçme aracının geçerliliğine ilişkin faktör yapısını ortaya koymak için uygulanır. Faktör analizi birbiriyle ilişkili çok sayıdaki değişkeni bir araya getirerek, kavramsal olarak anlamlı daha az sayıda değişken bulmayı amaçlar (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010) Bu çalışmada da verilerin çözümlemesine pilot uygulamada elde edilen veri setlerinin açımlayıcı faktör analizi ile başlanmıştır. Faktör yük değeri 0.30'un altında çıkan maddeler ve ayırt edicilik özelliği göstermeyen maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Çünkü 0.30'un altında faktör yük değerine sahip maddelerin o faktör ile düşük ilişki gösterdiği kabul edilir (Çokluk ve diğerleri, 2010). Elde edilen yeni ölçek formu örneklem grubuna uygulanmış ve veri setleri tekrar açımlayıcı faktör analizine tabii tutulmuştur. Aynı kriterlerle ölçekten çıkarılan maddeler sonucunda 19 maddenin 5 faktörde toplandığı bir yapı ortaya konmuştur. En yüksek faktör yüküne sahip birinci faktörden başlayarak altboyut isimleri içerdikleri maddeler incelenerek, literatürden seçilen uygun kavramlarla adlandırılmışlardır.

Açımlayıcı faktör analizinden sonra yapılan doğrulayıcı faktör analiziyle faktörlerin dağılımı doğrulanmıştır. Ölçeklere ilişkin güvenilirlik testi Crohbach Alpha değeri ile belirlenmiştir. Alt boyutlar arasındaki ilişkiler, ölçüt geçerliliği için kriter olarak alınan Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği puanları ile arasındaki ilişki ve ölçeğin genellenebilir olup olmadığı (test-tekrar test) Pearson korelasyon katsayısı ile değerlendirilmiştir. Bütün istatistikler %95 anlamlılık düzeyinde karşılaştırılmıştır. Araştırmanın verileri bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS 25.0 istatistik paket programı ile analiz edilirken, Doğrulayıcı Faktör Analizi AMOS 24.0 paket programı ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Tiyatro Öğrencileri Performans Kaygısı Ölçeği Pilot Uygulaması

Pilot çalışma için yapılan açıklayıcı faktör analizine 27 madde ile başlanmış, tüm maddeler için toplam korelasyon incelenmiştir. Madde korelasyon değeri .25'den küçük olan maddeler atılmıştır. Yapılan analiz sonucunda madde-toplam korelasyon puanı .25'den

küçük olan ve birden fazla boyutta yüksek faktör yükü olan ayrıca yükler arasındaki farkın .10'dan düşük olduğu maddeler çıkarılmıştır. Bu kapsamda toplam 5 madde analizden çıkarılmıştır. Geriye kalan 25 madde ile analiz tekrar yapılmıştır. KMO ,778 değer ile oldukça anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Pilot çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinde yapılan açıklayıcı faktör analizine göre maddelerin korelasyon yükleri .424 ile .831 ($p<.001$) arasında olduğu görülmektedir ($x^2= 761,41$; $sd=300$ $p<.00$). Açıklayıcı faktör analizinde temel bileşenler analizi ve Varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Analiz sonucunda 6 alt boyut oluşmuştur. Sonuç olarak yine 6 alt boyutta toplam 25 madde ile ölçek oluşturulmuştur. Altı alt boyutun gösterdiği açıklanan toplam varyans yükü %57,315 olarak bulunmuştur. Alt boyutların Cronbach's Alpha katsayıları ,833 ile ,635 arasında değişmektedir. Toplam puan için Cronbach's Alpha ,859 olarak hesaplanmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Pilot çalışmada elde edilen ölçek formu 207 katılımcıya uygulanmış, verilere tekrar açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Örneklem grubu açımlayıcı faktör analizi sonuçları ile ölçeğin güvenirlik katsayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Tiyatro Öğrencileri Performans Kaygısı Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi

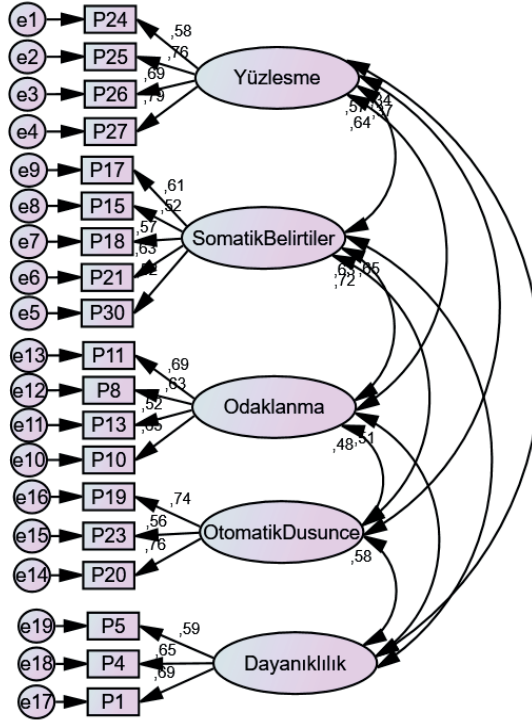
	1	2	3	4	5	Madde Toplam Puan Korelasyonu
P27	,827					,461
P26	,760					,451
P25	,698					,554
P24	,645					,433
P17		,733				,464
P15		,660				,423
P18		,642				,483
P21		,482				,558
P30		,472				,469
P11			,773			,444
P8			,751			,440
P13			,480			,424
P10			,477			,518
P19				,790		,470
P23				,710		,469
P20				,698		,543
P5					,814	,363
P4					,804	,400
P1					,502	,528

Faktör Yükleri	13,668	12,780	11,606	11,228	9,552	
Açıklanan Toplam Varyans	58,835					
Kaiser- Meyer-Olkin Measure (KMO)	,847					
Bartlett's Test	1153,028 (0,000)					
Serbestlik Derecesi	171					

Örneklem grubu analizlerinde madde-toplam korelasyon puanı .25'den küçük olan ve birden fazla boyutta yüksek faktör yükü olan ayrıca yükler arasındaki farkın .10'dan düşük olan maddeler çıkarılmıştır. Bu kapsamda toplam 6 madde analizden çıkarılmıştır. Geriye kalan 19 madde ile analiz tekrar yapılmıştır. KMO ,847 değer ile oldukça anlamlı olduğu belirlenmiştir. Açıklanan toplam faktör yükünün %58,835 olduğu görülmektedir. Ölçek 5 faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. Ölçeğin bu hali ile Cronbach's Alpha katsayıları ,682 ile ,795 arasında değişmektedir. Toplam puan için Cronbach's Alpha ,864 olarak hesaplanmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçeğin faktör yapısının doğruluğunu test etmek ve uyumluluk düzeyini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine başlamadan önce alt boyut isimleri belirlenmiştir. Tiyatro öğrencileri performans kaygısı ölçeği 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar, sırasıyla Yüzleşme, Somatik Belirtiler, Odaklanma, Otomatik Düşünme ve Dayanıklılık olarak adlandırılmıştır. Tiyatro öğrencileri performans kaygısı ölçeği doğrulayıcı faktör analizi ve alt boyutları Şekil 1'de görülmektedir.

Şekil.1 Tiyatro Öğrencileri Performans Kaygısı Doğrulayıcı Faktör Analizi

Tablo 2. Tiyatro Öğrencileri Performans Kaygısı Ölçeği Anlamlılık Düzeyi

Uyum İndeksleri	Mükemmel Uyum Eşik Değeri	Kabul Edilebilir Uyum Aralığı	Tiyatro Öğrenci Performans Kaygısı
CMIN/SD	$1 < \text{CMIN/SD} \leq 3$	$2 \leq \text{CMIN/SD} \leq 5$	1,668
CFI	$\geq 0,97$	$0,90 \leq \text{CFI} \leq 0,97$,914
SRMR	$\leq 0,08$	$0,08 \leq \text{SRMR} \leq 0,10$	0,065
NFI	$\geq 0,95$	$0,90 \leq \text{NFI} \leq 0,95$,916
RMSEA	$\geq 0,05$	$0,05 \leq \text{RMSEA} \leq 0,10$,057
χ^2	236,818(,000)(Sd=142)		

Tablo 2 incelendiğinde, örneklemere ait χ^2 sonuçlarına göre, modelin anlamlılık düzeyine bakıldığında %95 anlamlılık düzeyinde anlamlı oldukları belirlenmiştir. Ölçeğin uyum iyiliği değerlerine bakıldığında, bütün değerlerin uyum indeksi değerleri arasında olduğu belirlenmiştir. CMIN/SD ve SRMR değerlerinin mükemmel uyum eşik değerinde olduğu belirlenmiştir. Diğer uyum indekslerinin ise kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Ölçeğin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin geçerliliği, dış kriter olarak belirlenen Liebowitz Sosyal Kaygı ölçeği ile karşılaştırılarak incelenmiştir. Her iki ölçek arasında tüm alt boyutlarda anlamlı ancak düşük düzeyde ilişki saptanmıştır (yüzleşme, .349; somatik belirtiler, .227; odaklanma, .328; otomatik düşünce, .213, dayanıklılık, .176, performans kaygısı toplam puan, .349).

Tiyatro öğrencileri performans kaygısı ölçeğinin güvenirlik analizi kapsamında 30 öğrenci ile gerçekleştirilen test-tekrar test sonuçlarına göre ölçümler arasında yüksek korelasyon saptanmıştır, ölçeğin kararlılığının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir ($r=.995$; $p<.000$).

Performans Kaygısının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Araştırmaya katılan tiyatro öğrencilerinin performans kaygılarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre yüzleşme ($t=-2,155$; $p<.05$) ve odaklanma ($t=-2,708$; $p<.05$) alt boyutunda fark saptanmıştır. Kadın katılımcılar, erkek katılımcılardan her iki boyutta da daha yüksek puan elde etmişlerdir yani daha fazla kaygı yaşadıkları saptanmıştır.

Araştırmaya katılan tiyatro öğrencilerinin performans kaygılarının yaş gruplarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre tiyatro öğrencilerinin yüzleşme, ($X^2=11,914$; $p<.05$) ve odaklanma ($X^2=7,588$; $p<.05$) alt boyutlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yaş arttıkça odaklanma ve yüzleşme alt boyutlarından elde edilen puanlar azalmaktadır, diğer alt boyutlarda yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Mevcut çalışma kapsamında geliştirilen tiyatro lisans öğrencileri performans kaygısı ölçeğinde, beş alt boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Bu boyutlar sayesinde tiyatro lisans öğrencilerinin kaygı puanlarının yanı sıra kaygıya temel olan nedenlerin de anlaşılması ve önlenmesine katkı sağlayacak niteliktedir. Bu bölümde ölçeğin alt boyut adlandırılmasına yönelik açıklamalar, bulgulara ilişkin tartışma, sınırlılık ve öneriler sunulacaktır.

Tiyatro lisans öğrencileri performans kaygısı ölçek çalışması veri toplama aşamasına 30 adet madde ile başlanmıştır. Yapılan pilot çalışma sonucu 5 adet madde elenmiş, kalan

25 madde ile açıklayıcı faktör analizi yapılmış, bu aşamada 6 madde daha elenerek, 19 madde ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçek son haline ters madde olmaksızın, 19 madde ve 5 boyut olarak getirilmiştir. 5’li Likert tipinde hazırlanmış olan bu maddeler, hiç katılmıyorum (1 puan) – tamamen katılıyorum (5 puan) skalasında değerlendirilmektedir. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 19’dur ve çok düşük performans kaygısı düzeyini ifade etmektedir. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan olan 95 ise çok yüksek düzeydeki performans kaygısını ifade etmektedir.

Ölçeğin ilk alt boyutu ‘Yüzleşme’ olarak adlandırılmıştır. 4 adet maddeden oluşan bu boyuttaki maddeler bir tiyatro öğrencisinin kaçınılmaz olarak tüm öğrenciliği ve ileride profesyonel hayatta zorunlu olarak karşılaşma durumunda olacağı başarısızlık, otorite veya seyirci eleştirisi, seyircinin kalabalık oluşu gibi durumlarla yüzleşebilme gücünü ölçen maddeler olarak tasarlanmıştır. Spesifik olarak örnek verecek olursak, bir drama öğrencisinin sınav ya da yarışmalarda, diğer öğrenciler tarafından seyredilmesi, sahnenin aşırı ışıklandırılmış olması, sahnenin büyüklüğü, kaçınılmaz olarak yüzleşmesi gereken oyunculuk gereklilikleridir. Öte yandan bu dönemde eğitimcilerin / arkadaşlarının eleştirileri ile yüzleşemeyen birey, ileriki dönemlerde de alacağı eleştirileri taşıyamayacak ya kaçınan bir davranış ya da agresyona varan ve performansını negatif etkileyecek bir duygu durumuna sahip olma olasılığı taşıyabilecektir. Ayrıca akademik bir kariyer seçiminde ise kendi korku ve kaygılarını gelecek nesillere aktarma potansiyeli taşıyacaktır. Öğrenci tarafından bu alt boyuttan alınacak 4 puan çok düşük, 8 puan düşük, 12 puan orta, 16 puan yüksek, 20 puan ise çok yüksek düzeyde ‘Yüzleşme’ kaynaklı kaygı sınır belirtileri gösterdiği kabul edilmelidir.

Ölçekteki ikinci alt boyut ‘Somatik Kaygı’ olarak adlandırılmıştır. 5 adet maddeden oluşan bu boyut, bir tiyatro öğrencisinin diğer rutin sınavlarında da görülen ağırlıklı olarak bedenin otonom sinir sistemi olan sempatik sisteminin ya savaş ya kaç komutu üzerine bedenin verdiği doğal tepkileri sahne kaygısı olarak algılaması ve bunun üstesinden gelmemesi kaynaklıdır. Nitekim aşırı tuvalet ihtiyacı, ağız/boğaz kuruluğu, mide bulanması/ekşimesi ve bu sıkıntılar dolayısı ile kaçınma davranışı çoğu öğrencilerde görülen kaygı belirtileridir. Bu alt boyuttan alınacak 5 puan çok düşük düzeyde; 10 puan düşük düzeyde; 15 puan, orta düzeyde; 20 puan yüksek düzeyde; 25 puan ise çok yüksek düzeyde somatik kaygı belirtileri yaşandığını göstermektedir.

‘Odaklanma’ olarak isimlendirilen üçüncü alt boyut 4 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyut, öğrencinin performans sırasında eserin sözlerine ve/veya sahne mizansenlerine

bilişsel olarak ne yoğunlukta konsantre olduğunu belirlemektedir. Dikkat ve odaklanma sorunları nedeniyle yaşanan kaygının düzeyini saptamaktadır. Bu alt boyuttan elde edilen düşük puanlar dikkat süreçlerinin iyi olduğunu gösterirken, yüksek puanlar ise odaklanma sorunu kaynaklı yüksek kaygı düzeyini işaret etmektedir, ölçekten elde edilen yüksek puanlar, bireyin bilişsel örgütlenme ve odaklanma ile ilgili güçlük yaşadığını işaretidir. Spesifik olarak değerlendirildiğinde, performans sırasında replikler ve mizansenler eş zamanlı bir bilişsel süreç gerektirmektedir, aynı şekilde doğaçlama dersi başarısı bilişsel bir hazırbulunuşluk sonucu oluşur. Mizansen düşünürken repliklerin karıştırılması ya da bireyin dikkat süreçlerini sağlıklı kullanamadığı anlamına gelebilir. Bu alt boyuttan alınacak en düşük puan 4, en yüksek puan ise 20’dir. Yüksek puanlar odaklanma kaynaklı kaygı düzeyinin yüksek olduğuna işaret eder.

Dördüncü alt boyut ‘Otomatik Düşünceler’ olarak adlandırılmıştır. Üç maddeden oluşan bu boyut, bir tiyatro öğrencisinin çoğunlukla olumsuz, geçmiş deneyimleri sonucu tekrarlanan otomatik düşünceler dolayısı ile yaşadığı kaygı ve düzeyini saptamaktadır. Düşük puanlar bu yönde sorun yaşanmadığını kanıtlarken, alınacak yüksek puanlar bilişsel olarak olumsuz şemaların etkili olduğunu düşündürmelidir. Nitekim bir önceki başarının gerisinde kalma korkusu, hazırlık dönemlerinde söz ve mizansenlerin uykuda tekrar etmesi ve uykunun kaçması, otomatik düşünce şemalarının sonucu olduğu düşünülmelidir. Bu alt boyuttan alınacak 3 puan çok düşük düzeyde kaygıyı, 15 puan ise çok yüksek düzeyde, otomatik düşünce kaynaklı kaygı seviyesini gösterecektir.

Beşinci alt boyut ise ‘Dayanıklılık’ olarak adlandırılmıştır. Üç maddeden oluşan bu boyuttaki maddeler bir tiyatro öğrencisinin karşılaşılabileceği olumsuz olaylara karşı kendini savunabilme ve güçlülere dayanabilme gücünü göstermektedir. Olumsuzluklarla baş edemeyen öğrencinin dayanıklılığının geliştirilmesi gelecekteki profesyonel yaşamı ve sanatçının ruh sağlığı açısından son derece önemlidir. Sanatçı adayının, öğrencilik yıllarında, eğitimcilerin olumsuz eleştirileri karşısında toparlanabilme gücüne, herhangi bir hastalık veya bedensel rahatsızlık durumuna rağmen performans sergileyebilme dayanıklılığına, yoğun çalışma dönemlerindeki bilişsel ve bedensel sorunlara dayanabilme gücüne sahip olması önemlidir. Bu alt boyuttan alınacak 3 puan çok düşük, 15 puan ise çok yüksek düzeyde dayanıklılık kaynaklı kaygı seviyesini gösterecektir.

Çalışma kapsamında geliştirilen ‘Çarkçı Tiyatro Lisans Öğrencileri Performans Kaygısı Ölçeği’nin konservatuvar tiyatro ana sanat dalı lisans öğrencilerinin performans kaygıları-

nı ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçek, Türkiye’deki eğitim kurumlarında eğitim görmekte olan tiyatro öğrencilerine genellenebilir düzeyde olup istatistiksel olarak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır. Öncelikle genetik yatkınlık ikincil olarak ebeveyn ve/veya eğitimin farklı düzeylerinde karşılaşılan görece olumsuz tutumlar ve yanlış model alma sonucu edinilen kaygı örüntüsü, psiko-eğitim, bilişsel davranışçı terapiler, doğru beslenme alışkanlığı, uyku düzeni ve doğru nefes ve gevşeme egzersizleri ile azaltılabilmekte ve kontrol edilebilmektedir. Konservatuvar tiyatro lisans öğrencilerinin performans kaygılarını ölçmeye yönelik bu ölçek çalışması ile henüz konservatuvar hayatının erken dönemlerinde yaşadıkları kaygı tespit edilebilecek ve böylelikle kaygı yaşayan öğrencilere yönelik bireysel veya grup yoluyla müdahale çalışmaları yapılması mümkün olacaktır. Bu bağlamda ölçekten yüksek puan alan öğrencilerin doğru yönlendirmelerle kaygı ve stres yönetimi, başa çıkma ve ileriye yönelik doğru plan, strateji ve beceri geliştirici bilgilendirme çalışmasının yapılması ve bu yönde eğitim programlarının geliştirilmesi önerilir. Çalışmanın Türkiye genelinde yapıldığı düşünüldüğünde kültürel farklılıklar göz önüne alınarak yurt dışındaki oyunculuk eğitimi verilen akademilerde de yapılarak başka kültürlere uyarılması sonraki çalışmalar için önerilir.

Etik Komite Onayı: Uzman incelemesi sonrasında oluşturulan form ile etik kurul onayları alınmış ve pilot uygulamalara başlanmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- J.Ç., Ç.S.M.; Veri Toplama- J.Ç.; Veri Analizi/Yorumlama J.Ç., Ç.S.M.; Yazı Taslağı- J.Ç., Ç.S.M.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- J.Ç., Ç.S.M.; Son Onay ve Sorumluluk- J.Ç., Ç.S.M.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approvals were obtained with the form created after the expert review and pilot applications were started.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study- J.Ç., Ç.S.M.; Data Acquisition- J.Ç.; Data Analysis/Interpretation- J.Ç., Ç.S.M.; Drafting Manuscript- J.Ç., Ç.S.M.; Critical Revision of Manuscript- J.Ç., Ç.S.M.; Final Approval and Accountability- J.Ç., Ç.S.M.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Ada, E. N. (2011). *Beden eğitimi derslerinde güdüsel iklim ve güdülenmenin optimal performans duygu durumu üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Alptekin, A. G. (2012). Müzik performans anksiyetesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137-148.
- Altuntaş, A. (2015). *Sporcuların zihinsel dayanıklılıklarının belirlenmesinde optimal performans duygu durumu, güdülenme düzeyi ve hedefyöneliminin rolü* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J. ve Hoeksema, S. N. (2006). *Psikolojiye giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2014). *İnsan ve davranış*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çarkçı, J. (2019). *Sahne sanatları opera bale tiyatro sanatçıları ve öğrencilerine yönelik performans kaygısı, öz-yeterlilik ölçeği geliştirme çalışması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkalp, C. O. (2011). *Optimal performans duygu durumu ve fiziksel benlik algısı: dansçılar üzerine bir çalışma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyükoztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çırakoğlu, C. Ç. (2013). Sahnedeki düşman: müzisyenlerde performans kaygısı üzerine bir gözden geçirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(32), 95-104.
- Demirdöken, Ç. (2017). *Gençlik ve spor bakanlığında örgüt ikliminin iş gören performansına etkisi: Alan araştırması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Gözmen, A., ve Aşçı, F. H. (2016). Sporcularda optimal performans duygu durumunun yordanmasında beş faktörlü kişilik özelliklerinin ve mükemmeliyetçiliğin rolü. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(1), 40-48.
- Ersöz, G. (2011). *Egzersiz katılım güdüsü, sürekli optimal performans duygu durumu ve sosyal fizik kaygı düzeyinin egzersiz davranış basamağına ve fiziksel aktivite düzeyine göre irdelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Fehm, L. ve Schmidt, K. (2006). Performance anxiety in gifted adolescent musicians. *Journal of anxiety disorders*, 20(1), 98-109. doi:10.1016/j.janxdis.2004.11.011
- Gürten, E. (2009). *Sahne sanatlarında yönetim ve etkili iletişim* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Heimberg, R. G., Horner, K. J., Juster, H. R., Safren, S. A., Brown, E. J., Schneier, F. R. ve Liebowitz, M. R. (1999). Psychometric properties of the Liebowitz social anxiety scale. *Psychological medicine*, 29 (1), 199-212.
- Holland, J. L. (1973). *Making vocational choices: theory of careers*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- İlhan, A. (2017). *Egzersiz katılımcılarının psikolojik dayanıklılık, optimal performans duygu durumu ve güdülenme ilişkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kafadar, A. (2009). *Piyancılar örneğinde müzisyenlere göre performans anksiyetesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Kelecek, S. (2013). *Sporcuların tutkunluk düzeylerinin; optimal performans duygu durumu, güdüsel yönelim ve hedef yönelimini belirlemedeki rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Manav, F. (2011). Kaygı kavramı, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(9), 201-211.
- McCrae, R. R. ve Costa, P. T. (1989). Reinterpreting the Myers-Briggs type indicator from the perspective of the five factor model of personality. *Journal of Personality*, 57, 1 7- 40
- Metin, H. (2017). *Ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzlarının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Salmon, P. G. (1990). A psychological perspective on musical performance anxiety: a review of the literature. *Medical Problems of Performing Artists*, 5, 2–11.
- Soykan, Ç., Özgüven, H. D. ve Gençöz, T. (2003). Liebowitz social anxiety scale: the Turkish version. *Psychological reports*, 93 (3), 1059-1069. doi.org/10.2466/pr0.2003.93.3f.1059.
- Teztel, G. ve Aşkın, C. (2007). Sahne heyecanının Türk müzisyenler arasındaki yaygınlığı ve çözüm yöntemleri. *İTÜ Dergisi*, 4(2), 3-10.
- Tokenan, Ö. B. (2013). Kenny müzik performans kaygısı envanterini Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 14, 1, 53-65.
- Özmutaf, N. M. (2007). Liderliğin örgüt kültürü içinde değişimsel boyutta değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 83-98.

